

Vesna Muhvić-Dimanovski
Zavod za lingvistiku Filozofskoga fakulteta, Zagreb

Njemački kao jezik posrednik pri posuđivanju iz engleskoga u hrvatski

Važnu ulogu u procesu jezičnoga posuđivanja ima jezik posrednik koji višestruko utječe na oblikovanje posuđenica u jeziku primaocu. Utjecaj jezika posrednika prisutan je na svim razinama jezičnih prilagodbi, a neke se pojave fonološke, morfološke pa i leksičke naravi mogu objasniti upravo zahvaljujući njegovu postojanju. Njemački je jedan od jezika koji je u srednjoeuropskome prostoru godinama imao vrlo važnu ulogu a njegov se utjecaj na hrvatski očituje i u neposrednim i u posrednim dodirima. U ovome se prilogu govori o ulozi njemačkoga kao jezika posrednika u prilagodbi engleskih posuđenica u hrvatskome.

1. Kad govorimo o jezičnome posuđivanju, treba uvijek imati na umu dvije njegove podvrste: jedna je neposredno posuđivanje za koje su nužni posebni uvjeti, ponajprije dvojezični govornik u kojemu se taj tip jezičnoga dodira ostvaruje (usp. Filipović, 1986:50–51), a druga posredno posuđivanje kod kojega posrednik može biti neki jezik ili, što je mnogo češće, sredstva javnoga priopćavanja (usp. Filipović, 1986:50). Ako поближе razmotrimo ovaj potonji tip posuđivanja, doći ćemo do zaključka kako se zapravo dva navedena posrednika, dakle s jedne strane jezik, a s druge sredstva javnoga priopćavanja, u svojim ulogama isprepliću ili preklapaju, te kako u nekim slučajevima možemo govoriti i o dvostrukome posredništvu — tj. jezik posrednik putem sredstava javnoga priopćavanja utječe na odabir i prilagodbu neke posuđenice.

2. Njemački je jedan od jezika koji je u europskome — a posebice srednjoeuropskome — prostoru godinama imao vrlo važnu ulogu na više razina. To je jezik koji je zbog političke situacije bio službeni jezik u mnogo zemalja srednje i jugoistočne Europe pa stoga i dominantan, prestižni jezik — iako ne uvijek s obzirom na otpor koji je ponekad izražavalo domaće stanovništvo¹. U izravno-

¹ O češko-njemačkome bilingvizmu, primjerice, pisao je Havranek, 1964:178–179.

me dodiru njemački je zbog toga ostavio duboke tragove u mnogim slavenskim jezicima i nije stoga neobično što u njima i danas nalazimo bezbroj posuđenica i prevedenica njemačkoga podrijetla, što je ostavio traga čak i na sintaktičkoj razini — a takav je utjecaj, dakako, svojstven neposrednome posuđivanju. Nakon što je s vremenom izgubio svoju dominantnu ulogu, njemački je kao jezik posrednik nastavio djelovati, te je upravo zbog sociopolitičke pozadine i dalje imao velik utjecaj pri posuđivanju leksika iz engleskoga u doba kad je engleski preuzeo ulogu vodećega svjetskoga jezika.

2.1. U mnogim je jezicima — ne samo slavenskima — utvrđeno njemačko posredništvo pri posuđivanju anglicizama i to se posredništvo odražava na više razina, od ortografske i fonološke pa sve do leksičke. Salzmann (1991:128) navodi anglicizme kao što su *bunker*, *koks* ili *ryps* koji su ušli u češki preko njemačkoga još prije II. svjetskoga rata. Za mađarski slično potvrđuje I. Jakobsz-Németh (1982:245–246) pokazujući kako je mnogo engleskih posuđenica ušlo u mađarski putem njemačkoga (točnije: austrijskoga njemačkog) te da se tek u 20. stoljeću malo-pomalo počinje širiti izravan utjecaj engleskoga. Njemački je — zbog geografske blizine — stanovit utjecaj imao i na danski, ali se zbog njemačke okupacije poslije II. svjetskog rata javio snažan otpor prema njemačkome jeziku, a britanski i američki engleski postali su naj snažnijim izvorima za nove riječi koje su ulazile u danski (usp. Sørensen, 1990:30–31). Ipak je njemački i dalje ostao prisutan, makar i u sjeni, pa se tako neke engleske posuđenice mogu pripisati njemačkome kao posredniku. Posebice je to uočljivo u nekoliko slučajeva kod kojih je nemoguće sa sigurnošću utvrditi izravan utjecaj engleskoga pa, prema Sørensen (1982:122) postoji dvojba jesu li primjerice posuđenice *rajgræs* ili *tosom* iz njemačkoga ili engleskoga. Zanimljivo je, međutim, da se sasvim sigurno može tvrditi kako su neki pseudoanglicizmi u danski ušli preko njemačkoga: jedan je od njih *dressman* 'muški maneken', a drugi *smoking*² 'svečano večernje odijelo' (Sørensen, 1982:121).

3. Njemački je nedvojbeno bio jedan od najčešćih jezika posrednika pri preuzimanju engleskih riječi u hrvatski. Tome je nekoliko razloga: tijekom povijesti, njemački je — uz talijanski — imao vrlo važnu ulogu o kojoj je već bilo riječi u odjeljku 2; u novije doba s jedne je strane velik broj naših radnika odlazio na privremeni boravak u Njemačku³, dok je s druge strane oduvijek postojala snažna gospodarska suradnja s njemačkom privredom, pa su stoga i kontakti s njemačkim jezikom bili vrlo izraženi u svim mogućim vidovima. Svi ti razlozi imaju svoju sociolingvističku pozadinu koja, premda bitno različita, pogoduje jezičnim dodirima na raznim razinama.

2 *Smoking* je jedan od onih pseudoanglicizama za koji je, po našem mišljenju, nemoguće sa sigurnošću utvrditi gdje je nastao s obzirom na činjenicu da se u jednakom obliku javlja u većini europskih jezika. Sličan je slučaj *hepiend* koji je u europskim jezicima izgubio svoj izvorni nastavak *-ing*. Kod takvih bi se riječi možda moglo govoriti o europeizmima, bez obzira na to što su u osnovi engleskoga podrijetla.

3 O tome može li se u pojedinačnim slučajevima govoriti o jezičnome dodiru koji bi imao širi značaj i u kojemu trenutku interferencija na planu *parole* prelazi u interferenciju na planu *langue*, više u E. Oksaar, 1984:851.

3.1. U dosadašnjim je istraživanjima engleskih posuđenica u hrvatskome njemački kao jezik posrednik ustanovljen ponajprije u onim slučajevima gdje klasičnim postupkom i opisom (engleskoga i hrvatskoga sustava) nije bilo moguće odrediti uzroke stanovite ortografske, fonološke ili morfološke promjene u anglicizmu. Jedino su se uz pomoć utjecaja jezika posrednika mogle objasniti neke prilagodbe kao što su primjerice suglasničke skupine *šp-*, *št-* (*šport*, *štoperica* i sl.), oblici *blef* i *beterflaj*, itd. (usp. Filipović, 1986:94)

Želimo li, međutim, dobiti cjelovitu sliku utjecaja njemačkoga kao jezika posrednika pri prilagodbi anglicizama u hrvatskome, nužno je a) proučiti dva usporedna korpusa anglicizama: u hrvatskom i u njemačkome; b) pronaći i tzv. latentne ili skrivene utjecaje u oba jezika, dakle one koji na prvi pogled nisu uočljivi. Ovakav pristup pruža mogućnost pronalazaženja uloge jezika posrednika na većem broju razina nego što je to moguće istraživanjem isključivo izravnih posuđenica u samo jednome jeziku. Na osnovi dvaju usporednih korpusa mogu se ustanoviti brojna preklapanja u oblicima i značenjima pojedinih engleskih posuđenica, a i prevedenica, u njemačkome i hrvatskome.

Kako bi se sa što većom sigurnosti mogao potvrditi njemački utjecaj, korisno je promatrane anglicizme usporediti s odgovarajućima u drugim jezicima. Nepostojanje samoga anglicizma ili anglicizma specifičnoga oblika u nekom od tih jezika može nam biti dodatna potvrda kako je zaista njemački utjecaj od presudnoga značenja. Ako, primjerice, posegnemo za engleskim posuđenicama u francuskome, vidjet ćemo u kojoj se mjeri razlikuju od onih u hrvatskom i njemačkome. S druge pak strane, činjenica da u jezicima za koje pouzdano znamo kako su dugo bili u izravnome dodiru s njemačkim postoje anglicizmi oblika identičnoga onome u hrvatskome, može također biti dobar putokaz.

4. Utjecaji jezika posrednika mogu se javiti na nekoliko razina: ortografskoj, fonološkoj, morfološkoj, semantičkoj i leksičkoj. Ponekad se utjecaj opaža samo na jednoj od tih razina, ali se češće javlja na više njih istodobno. Iako se to ne može smatrati sasvim pouzdanim kriterijem, ipak se općenito može reći da je vjerojatnost utjecaja jezika posrednika to veća što je broj razina na kojima se taj utjecaj javlja veći. Premda je, kao što smo kazali, utjecaj rijetko kada vidljiv na isključivo jednoj razini, obično je jedan element izraženiji od ostalih pa se tako na temelju tog elementa može govoriti o razini koja je dominantna.

4.1. Na ortografskoj se razini njemački kao posrednik opaža u anglicizmima kao što su primjerice hrv. *keks*, *koks*, *mahagoni*, *rips* < njem. *Keks*, *Koks*, *Mahagoni*, *Rips* < engl. *cake(s)*, *coke(s)*, *mahogany*, *rib(s)*, gdje je hrvatska grafija identična onoj u njemačkome i bitno se razlikuje od izvorne engleske. Prihvatanje takvih oblika olakšano je činjenicom da se oni u potpunosti uklapaju u hrvatski ortografski sustav. Upravo je kod ovih primjera usporedba s francuskim od velike koristi jer se odgovarajući anglicizmi razlikuju; francuski su, naime, identični izvornim engleskim riječima: *cake*, *coke*, *mahogani* ili *mahogany*.

4.2. Fonološki su utjecaji u nekim slučajevima jednako tako uočljivi kao i ortografski, premda ne uvijek. Sasvim je jasna situacija kod suglasničkih skupina *šp-*, *št-* u inicijalnom položaju: hrv. *španijel*, *šport*, *šprintati*, *štrajkati*,

šstartati < njem. /'ʃpa:niəl/, /'ʃpɔrt/, /'ʃsprɪntən/, /'ʃtraikən/, /'ʃtartən/ < engl. /'spæniəl/, /spɔ:t/, /sprint/, /strak/, /sta:t/. Manje je očit utjecaj kod hrv. anglicizma *tetovirati* < njem. *tätowieren* /teto'vi:rən/ < engl. *tattoo*, ili primjerice u onim anglicizmima gdje se /s/ u nekim okruženjima izgovara kao /z/: hrv. *senzor*, *sponzor*, *vazelin* < njem. /'zɛnzɔ:ɐ/, /'ʃpɔnzə/, /vaze'li:n/ < engl. /'sensə/, /'spɔnsə/, /'væsəli:n/. U još složenijim slučajevima osim fonološke i eventualno ortografske prilagodbe trebalo je u obzir uzeti i njemačku transkripciju koja se nekad rabila u Hrvatskoj i tek se na taj način moglo objasniti kako su nastali hrv. oblici *blef*, *debl*, *flert*, *ser* itd.⁴

4.3. Na morfološkoj razini najveći je utjecaj njemačkoga kao posrednika uočljiv kod glagolskih anglicizama. S obzirom na činjenicu da je složeni sufiks *-irati* koji je hrvatski iz njemačkoga posudio još u 17. stoljeću (usp. Jernej, 1953:31) još uvijek vrlo aktivan u tvorbi, ne čudi što i velik broj glagolskih anglicizama u hrvatskome završava upravo na *-irati*. Zanimljivo je, međutim, da *-irati* prevladava u toj mjeri, da usporedba glagolskih anglicizama u hrvatskome i njemačkome pokazuje kako se taj sufiks javlja u mnogim hrvatskim glagolskim anglicizmima, ali ne uvijek i u odgovarajućim njemačkima.⁵

Osim u glagola njemački je utjecaj na morfološkoj razini prisutan i kod nekih imenica, gdje primjećujemo preuzimanje gotovih njemačkih oblika, preciznije rečeno, njemačkome sustavu prilagođenih anglicizama. Primjerice, hrv. *šampon* očito je preuzeto preko njem. *Schampon*, a ne izravno iz engl. *shampoo*. Za usporedbu, u francuskome taj anglicizam izgleda ovako: *shampooing* ili *shampooing* /ʃāpwē/. S druge pak strane engl. *pyjamas* već je u njemačkome izgubilo nastavak *-s* (njem. *Pyjama*) pa je u takvome morfološkom obliku došlo i u hrvatski (*pidžama*). Da je jezik posrednik ovdje zapravo austrijski njemački, dokaz je to što se u austrijskome izgovoru ovaj anglicizam ostvaruje kao /pi'dʒa:ma/, dok je u njemačkome /py'dʒa:ma/.

Za razliku od potonjega primjera, hrv. anglicizmi *keks*, *koks* i *rips* koje smo zbog ortografije spomenuli i u 4.1., već su u njemačkome engleski pluralni oblik zamijenili singularnim značenjem koje onda dobiva domaće nastavke za množinu (nj. *Keks-e* — hrv. *keks-i*, itd.).

4.4. Za neke je anglicizme teško sa sigurnošću tvrditi kako su u hrvatski preuzeti preko njemačkoga. Postoji, međutim, kategorija anglicizama koji osim jednakog ortografskoga i morfološkoga oblika posjeduju i identičan otklon u značenju (bilo da je riječ o suženju ili proširenju značenja što ga ima izvorna engleska riječ). U takvim je slučajevima, dakako, vjerojatnost posredništva mnogo veća. Primjerice, već navedeni hrv. *keks* 'suhi, sitni kolačić raznih vrsta (obično industrijske proizvodnje)' (usp. Filipović, 1990:113) kod kojega su grafija, izgovor i morfološki oblik identični njemačkima (nj. *Keks*), osim tih triju elemenata ima i četvrti, a to je podudarnost u značenju koje se u oba jezika razlikuje od onoga u engleskome (engl. *cake* = kolač). I ovdje nam francuski može koristiti za usporedbu jer francusko *cake* ima značenje slično engleskome, dok se za njem. /hrv. 'keks' rabi domaća riječ *biscuit*.

4 Vidi o tome opširno u Filipović, 1986:191 i 1990:22.

5 Više o tome u Muhvić-Dimanovski, 1995:269.

Sličan je i hrvatski anglicizam *doga* 'vrsta velikoga snažnog psa' koji je vrlo vjerojatno preuzet preko njemačkoga gdje glasi *die Dogge*. U suvremeni njemački došao je iz niskonjemačkoga, a onamo iz engl. *dog*. Podudarnost u značenju hrvatskoga i njemačkoga anglicizma koje je od generičkoga imena 'pas' suženo na 'vrstu psa' koji se u engleskome zove *Great Dane* smatramo dokazom kako je njemački bio posrednikom i u ovom slučaju. Doduše, i francuski ima anglicizam *dogue* s istim značenjem, ali se na ortografskome, izgovornom i morfološkome planu ipak razlikuje od njemačkog i hrvatskog anglicizma.

Istoga je tipa i hrv. *glot* < njem. *Cloth* /klo[:]θ/, gdje je englesko značenje riječi *cloth* 'tkanina', suženo u njemačkome na 'posebnu vrstu tkanine', pa je u takvome značenju preuzeto u hrvatski. U francuskome nije zabilježen taj anglicizam.

Na ovaj se način mogu objasniti još dva anglicizma u hrvatskome: jedan je *šal* < njem. *Schal* < engl. *shawl*, a drugi *bojler* < njem. *Boiler* < engl. *boiler*. Anglicizam *šal* /*Schal* rabi se u hrvatskom i njemačkom u značenju 'odjevni predmet koji se nosi oko vrata', dok se u engleskome danas to zove *scarf*; *shawl* je i dalje u uporabi, ali u drugome značenju. Jednako se tako hrv. *bojler* i njem. *Boiler* rabe u značenju 'uređaj za grijanje vode u domaćinstvu', dok je u engleskome *boiler* doduše u uporabi, ali ne u tome značenju — ono je pokriveno izrazima *geyser* ili (*water*)*heater*. Ni ovi anglicizmi nisu zabilježeni u francuskome.

5. Na leksičkoj se razini utjecaj jezika posrednika očituje u dvije kategorije: prva obuhvaća pseudoposudenice, a druga prevedenice.

5.1. Pseudoposudenice — u našem slučaju pseudoanglicizmi — posebna su kategorija; teško je, naime, zamislivo da se u dva (ponekad čak i nekoliko) jezika stvore jednaki izrazi sastavljeni od istih engleskih sastavnica koji, međutim, u engleskome ne postoje. Pogotovo je to teško zamislivo kad je riječ o genetski različitim jezicima kao što su njemački i hrvatski. Zamislivo je, međutim, i vrlo vjerojatno, da su u njemačkom oblikovani pseudoanglicizmi (ili *Scheinentlehnungen* kako ih zove većina njemačkih autora) preuzeti u hrvatski jer su za to postojali potrebni sociolingvistički preduvjeti. Primjerice, *karavan* u značenju 'tip automobila koji u stražnjem dijelu iza sjedala ima nešto veći prostor za prtljagu', javlja se kao pseudoanglicizam *Caravan* u njemačkome, najvjerojatnije kao 'trade name' za Opel–Caravan (usp. Carstensen, 1980:93); u engleskome se taj tip automobila zove *station wagon*, dok je *caravan* nešto drugo⁶. U hrvatski je, dakle, taj, već gotov pseudoanglicizam, preuzet iz njemačkoga, što se može potkrijepiti činjenicom da su upravo automobili marke Opel svojevremeno u Hrvatskoj bili vrlo popularni i česti.

Dva su hrvatska pseudoanglicizma po svoj prilici također došla posrednim putem: *golman* i *golgeter* javljaju se kao *Goalmann* i *Goalgetter* s istim značenjima i u njemačkome, posebice u austrijskom i švicarskom njemačkom (dru-

6 Francuski ima anglicizam *caravane* u istome značenju kao što je izvorno englesko.

gdje su u uporabi pretežno prevedenice *Torjäger* /*Torschütze* odnosno *Torhüter*). U francuskome nema nijednog od tih pseudoanglicizama⁷.

5.2. Kod kategorije prevedenica situacija je složenija stoga što nije uvijek jednostavno utvrditi njihovo osnovno podrijetlo. Tako nas primjerice *klima-uređaj* po svojem obliku upućuje na njemački model *Klimaanlage*, pa ipak, moguća je i drukčija interpretacija; s obzirom na činjenicu da je njem. *Klimaanlage* formalno nezavisan neologizam (ili, kako ga neki zovu 'loan creation' ili 'Lehn-schöpfung') stvoren prema engl. *air conditioning*⁸, moglo bi se, eventualno, smatrati da je *klima-uređaj* engleskoga podrijetla. Ovakva interpretacija moguća je samo onda ako kao okosnicu uzmemo istraživanje 'riječi i stvari', jer će nam takav pristup omogućiti da s jedne strane otkrijemo odakle prvotno potječe kakav izraz, ali jednako tako označava li istu stvar ili ne. Nije, naime, nevažno promatrati širi kulturno-civilizacijski kontekst koji prati kakvu riječ, jer, kao što kaže Viereck (1986:118), »lingvistički uvoz i izvoz često idu ruku pod ruku s uvozom i izvozom stvari i ideja«. Dakako, druga je, u ovome slučaju možda realnija i prihvatljivija interpretacija, da je *klima-uređaj* njemačkoga podrijetla i da supostoji s izravnom engleskom (pseudo)posuđenicom *air condition*.

Na gotovo se isti način može objasniti hrv. *škrinja za duboko zamrzavanje*. Taj je izraz očito stvoren prema njemačkome modelu *Tiefkühltruhe*, ali to je opet formalno nezavisan neologizam prema engl. *deep freezer* (usp. Lehnert, 1986:138).

Od ovih se dvaju slučajeva ponešto razlikuju sljedeći: hrv. *menadžerska bolest* poluprevedenica je prema njemačkome *Managerkrankheit*, a taj je izraz prema Carstensenu (1979:91–92) hibridna složenica ('Mischkompositum') koja nema uzora u engleskome, osim što u sebi sadrži anglicizam *manager*. Složeniji je slučaj hrv. poluprevedenica *farma ljepote*. *Beauty farm* ne postoji u engleskome, ali se zato kao pseudoanglicizam *Beauty-Farm* ili kao poluprevedenica toga pseudoanglicizma *Schönheitsfarm* javlja u njemačkome. Svi ovi primjeri pokazuju kako je i u području prevedenice (i njezinih potkategorija) njemački kao jezik posrednik odigrao važnu ulogu. Da je tome tako dokaz je i ne mali broj izraza (primjerice *čovjek-žaba*, *nadzvučna brzina*, *neboder* itd.) koje kao prevedenice iz njemačkoga navodi Rammelmeyer (1975) ne uzimajući u obzir širi kulturno-civilizacijski kontekst. Takva interpretacija nije točna jer je njemački u svim tim slučajevima mogao biti jedino posrednik⁹.

6. Upravo zbog raznih mogućih utjecaja, a kao što smo vidjeli i različitih interpretacija nije rijedak slučaj da se podrijetlo neke posuđenice u jednome rječniku bilježi kao njemačko, u drugome kao englesko ili čak neko treće; dakle, jedna te ista riječ u jednome je germanizam, a u drugome anglicizam ili što drugo. Na prvi bi se pogled moglo reći da je jedan autor u krivu, stvari su, međutim, mnogo složenije i zapravo je bit problema u različitim kriterijima

7 Za razliku od tih dvaju, pseudoanglicizam *flipper* / *fliper* / *Flipper* postoji u francuskome, hrvatskom i njemačkome, dok se u engleskome ta naprava zove *pinball machine*. *Fliper* bi se, dakle, poput *smokinga* i *hepienda* također mogao okarakterizirati kao europeizam.

8 O tome je pisao Lehnert, 1986:134–135.

9 Opširnije o tome u Muhvić-Dimanovski, 1992:134–136.

prema kojima se određuje podrijetlo posuđenice. Dok neki zastupaju tezu kako je presudan zadnji jezik u nizu jezika koji su mogli biti posrednicima pri posuđivanju kakve riječi, drugi smatraju kako podrijetlo treba tražiti u jeziku koji je prvi u tome nizu¹⁰. Neki se autori služe kompromisnim rješenjem koje im omogućuje da u rubriku 'podrijetlo' stave dva ili više jezika koji su bilo izvorni, bilo posrednici. Carstensen (1989:669) govori o tome kako su putovi kojima prolazi neka riječ prije nego što će postati posuđenicom u nekome jeziku ponekad vrlo složeni pa nije uvijek lako navesti točan podatak o njezinome podrijetlu. Kao ilustraciju navest ćemo nekoliko primjera iz tri hrvatska rječnika — dva opća i jednoga rječnika stranih riječi.

Keks se, primjerice, u Benešića, Anića i Klaića s pravom označuje kao posuđenica iz engleskoga, premda je preuzeta posrednim putem, dakle preko njemačkoga u koji je (prema Stivenu) ušla još 1884.

Podrijetlo posuđenice *štrajk* — u Anićevu Rječniku s odrednicama *engl. njem.* — tako definirano može biti samo po fonološkome kriteriju zbog suglasničke skupine *št* koja je očito preuzeta preko njemačkoga kao posrednika. Složeni hibridni izraz *štrajkbreher* koji u Aniću nosi odrednicu *njem.* mogao bi, prema istim kriterijima također biti označen kao *engl. njem.*, samo što je ovdje prisutan još jedan element više, a to je leksički (nj. *Brecher* > *breher*). Jednako kao *štrajk* i *šport* je u Aniću zabilježen kao *engl. njem.*, ali je, primjerice *španijel* označen samo kao *engl.*, iako je riječ o identičnome slučaju. Klaić uz *štrajk* navodi englesko podrijetlo, dok uz *štrajkbreher* bilježi njem. *brechen*. Anglicizme *španijel*, *šport* upućuje na oblike *spanijel* (?), *sport* i navodi njihovo englesko podrijetlo.

Posuđenica *feš* u Anićevu je rječniku označena kao germanizam /*njem.* / i ima odrednicu *razg. žarg.* Klaić je označuje na isti način. Kod Benešića, međutim, *feš* je prilog prema njem. *fesch*, od engl. *fashionable*, što je, dakako, pravičnije, jer je uzeto u obzir osnovno podrijetlo, bez obzira na to što su se i oblik i značenje riječi sasvim udaljili od engleskoga izvora.

Šal je prema Aniću njemačkoga, a prema Klaiću engleskoga podrijetla. *Mahagoni* Benešić izvodi iz engl. *mahogany*, Klaić daje indijansko-englesko podrijetlo, Anić uz oblik *mahagonij* navodi *orij.* (dakle, 'orijentalni kulturni sloj').

7. Navedeni primjeri pokazuju koliko problema može autoru zadati posuđenica koja se svojom ortografijom, morfološkim oblikom ili pak značenjem ne uklapa u standardnu kategoriju 'anglicizam', 'germanizam' ili kakav drugi '-izam'. U takvim je složenijim slučajevima potrebno podrobnije istraživanje i tu svakako jezik posrednik ne smije nikako biti zanemaren. Štoviše, on je veoma važan čimbenik u interpretaciji onih posuđenica i prevedenica za koje se bez temeljite analize dvaju ili čak i više usporednih korpusa ne može sa sigurnošću utvrditi podrijetlo.

Literatura

- B. Carstensen (1979), »Evidente und latente Einflüsse des Englischen auf das Deutsche«, *Fremdwort-Diskussion*, Wilhelm Fink Verlag, München, 90–94.

10 Vrlo opsežno o raznim vidovima toga problema piše Filipović, 1992–93:79–89.

- B. Carstensen (1980), »Semantische Scheinentlehnungen des Deutschen aus dem Englischen«, *Studien zum Einfluß der Englischen Sprache auf das Deutsche*, Gunter Narr Verlag, Tübingen, 77–100.
- B. Carstensen (1989), »Die Markierung von Entlehnungen im allgemeinen einsprachigen Wörterbuch«, *Wörterbücher. Dictionaries. Dictionnaires* [International Encyclopedia of Lexicography], Vol. 1, eds. F. J. Hausmann, O. Reichmann, H. E. Wiegand and L. Zgusta, Walter de Gruyter, Berlin/New York, 668–672.
- R. Filipović (1986), *Teorija jezika u kontaktu*, Uvod u lingvistiku jezičnih dodira, JAZU — Školska knjiga, Zagreb, 322 str.
- R. Filipović (1990), *Anglicizmi u hrvatskom ili srpskom jeziku: porijeklo – razvoj – značenje*, JAZU — Školska knjiga, Zagreb, 336 str.
- R. Filipović (1992/93), »Porijeklo anglicizama: etimologija i razvoj«, *Filologija* 20–21, HAZU, Zagreb, 79–89.
- B. Havranek (1964), »Problematika miješanja jezika«, *Zadarska revija*, god. XIII, br. 3, str. 177–185.
- I. Jakobsz-Németh (1982), »Phonological Adaptation of English Loanwords in Hungarian«, *The English Element in European Languages*, Vol 2, (ed. R. Filipović), Institute of Linguistics, Zagreb, 244–265.
- J. Jernej (1953), »Glagoli na *-irati* u XVII. i XVIII. stoljeću«, *Filologija* 2, Zagreb, 31–40.
- M. Lehnert (1986), »English Loans in GDR German«, *English in Contact With Other Languages*, (eds. W. Viereck–W. D. Bald), Akadémiai Kiadó, Budapest, str. 129–157.
- V. Muhvić-Dimanovski (1992), »Prevedenice — jedan oblik neologizama«, *Rad HAZU*, knjiga 446, HAZU, Zagreb, str. 93–205.
- V. Muhvić-Dimanovski (1995), »Glagolski anglicizmi u njemačkom«, *Filologija* 24–25, HAZU, Zagreb, str. 267–273.
- E. Oksaar (1984), »Das Deutsche im Sprachkontakt«, *Sprachgeschichte*, Ein Handbuch zur Geschichte der deutschen Sprache und ihrer Erforschung, Walter de Gruyter, Berlin–New York, str. 845–854.
- M. Rammelmeyer (1975), *Die Deutschen Lehnübersetzungen im Serbokroatischen*, Frankfurter Abhandlungen zur Slavistik, Band 23, Wiesbaden, XIII + 359 str.
- Z. Salzmann (1991), »Anglicisms in Modern Literary Czech«, *The English Element in European Languages*, Vol. 3, (ed. R. Filipović), Institute of Linguistics, Zagreb, 122–164.
- K. Sørensen (1982), »English Influence on Contemporary Danish«, *The English Element in European Languages*, Vol. 2, (ed. R. Filipović), Institute of Linguistics, Zagreb, 71–153.
- K. Sørensen (1990), »Sociolinguistic Relations between English and Danish since 1945«, *Languages in Contact*, (eds. R. Filipović & M. Bratanić), Institute of Linguistics, Zagreb, 30–32.
- W. Viereck (1986), »English in prewar and FRG Germany«, *English in Contact With Other Languages*, (eds. W. Viereck & W. D. Bald), Akadémiai Kiadó, Budapest, 107–128.

German as an intermediary language in the borrowing from English into Croatian

The intermediary language has an important role in the process of linguistic borrowing and has a multiple influence in the formation of loanwords in the receiving language. The influence of the intermediary language is present at all levels of linguistic adaptation and some phenomena of phonological, morphological and even lexical nature can be explained merely due to its existence. German is one of the languages which has had a major position in the Central European region and its influence on Croatian can be noticed both in direct and indirect contacts. This contribution discusses the role of German as an intermediary language in the adaptation of English loans in Croatian.